

LEBRIS

We know
books

GAVRIL CORNUȚIU

PROBLEMA SUBSTRATULUI DACIC AL LIMBII ROMÂNE **sau Dubitații, interogații și certitudini**

Ediția a II-a revizuită și adăugită

Editura SAECULUM I.O.
București – 2021

Cuprins

Cuvânt de introducere la ediția a II-a	5
Prefață la ediția I.....	7
Cuvânt de justificare	9
I. Zări și argumente	11
II. Întrebări sau argumente?.....	15
III. Alte semne de întrebare	23
IV. Criterii.....	38
V. Argumente culturale.....	44
VI. Nedumerirea cuvintelor.....	51
VII. Deci?.....	63
VIII. Încă o parte din multele argumente care fac necesară revizuirea concepției noastre despre limba română	70
IX. Câteva considerații.....	124

I. Zări și argumente

1.0. „A străbate toate cărările care pot duce la adevăr...” (George Giuglea, **Cuvinte românești și romanice**, pag. 7, Editura Științifică și Enciclopedică. București 1983) – iată o perspectivă fabuloasă asupra adevărului, în același timp implacabil și relativ aparent. Adevărul este unul, dar la el poți ajunge pornind din mai multe direcții și astfel îți poate apare ca diferit, în funcție de direcția din care privești, sau ca fiind vorba de mai multe adevăruri. Ce ușor te poți înșela!

1.1. De aceea, admite același autor, „Ca în orice disciplină, este și în filologie o relativitate legată în special de insuficiența faptelor ce-ți stau la îndemână.” (*Ibidem*, pag. 168). Relativitatea se referă la gradul de cunoaștere a adevărului, nu la adevăr în sine. Aceasta înseamnă, că atunci când adevărul nu e palpabil (deci nediscutabil) fiecare argument este un pas spre zarea în care se profilează acesta.

1.2. I. P. Culianu (*Călătorii în lumea de dincolo*, Ed. Nemira București, 1994, pag. 238); analizând tematica mitologică respectivă, începând cu șamanismul și trecând prin **Divina Comedie** până la Einstein, conchide „Cum putem explica această continuitate din acele timpuri străvechi până în zilele noastre? Este inutil, în acest caz, să căutăm un model general de difuzare istorică. Deși, inevitabil, credințele s-au influențat reciproc și au fuzionat, toate tradițiile umanității s-au dezvoltat în paralel, plecând de la premise analoage” Și continuă (*Ibidem*, pag. 240) „În același timp, nici o credință veche, referitoare la alte lumi nu a fost complet abandonată”...

1.3. Este surprinzătoare concluzia lui Culianu. Surprinzător de demonstrativă. Pentru că în lumina achizițiilor științelor biologice în general, neurofiziologiei, psihiatriei și psihologiei, specia umană, dată fiindu-i unitatea de specie, nu are la dispoziție decât un număr limitat de paternuri fundamentale care stau la baza algoritmizării și procesărilor psihice. Drept urmare, rezultatele dezvoltării, ale evoluției cunoașterii, vor fi înrudite între ele.

Nici limbile nu fac excepție de la aceste generalități. Iar între ele, între limbi, există alte generalități care sunt valabile în cadrul domeniului specific.

1.4. Desigur, în orice domeniu, cuvântul specialistului este expresia competenței, chiar atunci când momentul cunoașterii sale este un falset, care ulterior va părea hilar. Nu am de gând și este imposibil de a nega superioritatea competenței specifice față de orice amatorism. Dar orice cunoaștere se poate colmata cu propriul ei munte de sterilități. De aceea, infuzia unor moduri de gândire din dome-

nii învecinate nu poate decât să sugereze căi care să-i fie de folos.

Dar, la o analiză mai atentă se va constata cu surprindere că semnalele referitoare la o temă dată sunt asemănătoare.

Noi, în această lucrare, ne ocupăm de comunicare, înțelegând limba ca pe un fenomen comunicațional. Heraldica este o comunicare, chiar dacă aparent pare diferită și este în specificul ei, dar nu în generalitatea ei. Yves Metman, citat de Maria Dogaru în **Din heraldica României**, Ed. JIF, București, 1944, la pag. 6, scrie „influențele externe n-au putut estompa niciodată originalitatea unui fenomen”.

Psihiatria se ocupă și ea cu insistență de comunicarea între oameni. De aceea, cele ce urmează sunt așa cum pot fi ele gândite de către un psihiatru, deci nelingvist, dar dependent în profesia sa de comunicare între oameni.

1.5. Nu am de gând să mă erijez într-o competență specifică pe care nu o am, nici să mă bălăcesc în ridicolul unor afirmații hilare. Dar am de gând să-mi pun niște întrebări logice, să verific pentru mine nefalsitatea întrebărilor și să aștept ca specialiștii să răspundă la aceste întrebări, cu competență, nu cu aroganța stupidă a rutinatului.

1.6. În orice știință dincolo de certitudini există o zonă a afirmațiilor de necesitate, adică o zonă a întrebărilor care încă nu au răspunsuri unice și imbatabile. În materie de definire a limbii, pe unde se situează lingvistica, una din științele de vârf ale secolului? Citim, de exemplu, că cercetătorii francezi nu au putut determina dacă provensala

este limbă separată sau dialect al limbii franceze! (Matilda Caragiu Marioțeanu, **Compendiu de dialectologie română**, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, pag. 32). Aceasta în condițiile în care provensala este, totuși, un grai viu, vorbitorii dispunând de întregul bagaj lingvistic și de regulile folosirii lui. Înseamnă că bazele acestui capitol al lingvisticii nu sunt suficient de complete, iar criteriile sale nu sunt suficient de sigure și că procentul de subiectivitate ce însoțește consistența afirmațiilor științifice permite un joc zgomotos al angrenajelor argumentative.

Deci, ca nelingvist, dar ca intelectual incapabil de a nu gândi, nemulțumit de stadiul cunoașterii și de explicațiile (care uneori par date de struț) trecutului lingvistic românesc, mi-am formulat niște nedumeriri, niște întrebări și mi le-am argumentat.

II. Întrebări sau argumente?

2.0. Științele afirmă că limba română este o continuare a limbii latine. Științele afirmă că romanii i-au cucerit pe daci, i-au stăpânit 165 de ani și i-au romanizat complet. În limba română nu ar fi rămas decât 150-200 de cuvinte dacice.

2.1. Limba română, constatăm că respectă, într-un mod uluitor, ca răspândire, granițele statului dac, în timpul înfloririi lui (Burebista). Uluitor de mult, pentru 2000 de ani de vitregie istorică.

2.2. Administrația romană a durat cca. cinci generații. E posibil ca un bunic să-i fi văzut pe romani venind, iar strănepotul lui să trăiască și să-i vadă plecând.

2.3. Istoria admite, pe baze indiscutabile, nespeculative, azi, în primul rând arheologice, continuitatea biologică a populației, dar nu pune în discuție problema continuității limbii sale.

2.4. Continuitatea arheologică este un fapt palpabil, nediscutabil pentru orice istoric cinstit. Ea este cvasi-exhaustivă, respectând, iarăși, granițele lui Burebista, la fel cu cea toponimică, cu cea de costum popular, la fel cu cea antropomorfică. Limba română, respectând aceleași granițe, este una din filele continuității noastre?

Continuitatea lingvistică a fost cel mai superficial abordată. De ce? Se știe cât de greu s-a realizat și s-a permis unirea românilor într-un stat al lor. În acele momente, lupta se dădea, cum se dă și acum, pe toate fronturile posibile. Astfel, Carol Davila vine în București în 1853, având intenția de a pune bazele unui învățământ medical românesc. După un an, rușii îl destituie. După plecarea rușilor, în 1855, înființează Școala secundară de chirurgie, utilizând, pentru prima oară, limba română într-un domeniu specializat, punând una din bazele limbajului științific românesc. După doi ani de la înființare, adversarii filoruși și medicii de vază din București (în care grup nu se auzea românește), reușesc să închidă Școala. Intervine guvernul francez, care preia școala pe cheltuiala sa proprie. Românii au multe motive morale de a striga: Glorie Franței! Era exact în vremea în care, la Iași, apăruse și trebuia combătut curentul antiunionist, izvorât la granița de răsărit! Câți ani au trecut de atunci și cum stăm astăzi? (Elena General Perticari Davila, **Din viața și corespondența lui Carol Davila**, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol”, București, 1935).

2.5. O toponimie consacrată de către textele istorice ca fiind dacică nu putea fi transmisă decât de către o populație locuind neîntrerupt în acest spațiu.

2.6. Cunoscută fiind tradițiile organizării spațiului de locuit al romanilor și cel al dacilor, românii nu au continuat tradițiile romane, ci pe cele dacice. Gospodăria lor are aceeași spațialitate, aceleași raporturi între elemente, ceea ce înseamnă aceleași rosturi, din generație în generație.

2.7. Primele cetăți românești sunt de pământ, cum le construiau dacii (chiar dacă aveau piatră la dispoziție) și nu din piatră, cum le construiau romanii și toți urmașii romanilor întru totul ai lor.

2.8. Primele biserici românești sunt din lemn, nu din piatră. Se construiau asemănător caselor, care erau tot din lemn.

2.9. Costumele românilor sunt asemănătoare, unele până a fi doar variante ale celor de pe Columna lui Traian. De altfel, aparența rasială, antropometrică, a noastră este identică cu cea a dacilor de pe Columnă și nu cu a romanilor.

2.10. Sărbătorile de iarnă sunt dominate de elemente precreștine adaptate calendarului creștin. Mitologia, la fel, este plină de elemente precreștine.

2.11. O mențiune specială pentru nume. Desigur, creștinismul a internaționalizat numele. Dar, unele arhaisme se păstrează până la ultima generație. De exemplu, pe valea Barcăului, foarte mulți bărbați se apelează Nuțu. Ei au fost „traduși” din țărănie „în limba cultă” și trecuți în acte Ion. Ion („cult”) pentru *Nuțu* („țăran”). Este indiscutabil că

suntem în prezența bunăvoinței, dar groaznic de inculteii birocrății administrative rurale și nu numai. Cei numiți *Bilă* (având acest nume), sunt trecuți în acte *Gavril*. Este evident că nu există corespondență între *Bilă* și *Gavril*, nici între **Nuțu** și **Ion**, în schimb sunt agasant de asemănătoare aceste nume cu *Bill* și *Nutt*, într-o zonă în care urmele lingvistice asemănătoare celor celtice abundă. De altfel, *Menu-Morut*, primul nume românesc consemnat în vestul românimii, este așa cum arătam în altă parte, dacic.

Menu face parte din aceeași familie și are același sens cu *Man*, *Mann*, *Homo* și *Manu* (în sanscrită înseamnă Om bătrân, Conducător). *Moruț* există și azi ca nume de familie, în aceeași arie geografică, Bihor, iar asemănarea sonoră cu *Morus* nu este întâmplătoare. În plus are o extindere spațială europeană (vezi *Moruzi* la greci, variante la italieni etc...)

2.12. Avem până și referințe din zonele cele mai afective din dacică (asimilări dacice din celtică, sau paralelisme indoeuropene?). Astfel, avem ca în irlandeză (limbă celtică vie) *leat* („cu tine”) și pentru *liom* („cu mine”), avem celebrul **Io**...voievod.

2.13. Cele mai de casă animale pe care le are omul, câinele și pisica, se chemau în celtică (iarăși asimilare sau paralelism) *cuțu* și *cat*. Tot românul a chemat, a zis și zice „**cuțu**, **cuțu**”! Sunt ceva mai puțini, dar suficienți (milioane?), care atunci când alungă pisica spun „**caț!**” (câț!) în sensul de „pisică, du-te!”. Interesant că numai în acest sens. În rest, îi spun pisică sau mătă.

2.14. Cum este posibil ca o populație să nu își piardă modul milenar identic de a-și construi locuința, gospodăria, modul de a locui, modul de a se îmbrăca, obiceiurile și credințele, toponimica, dar să își piardă exact limba?

2.15. Romanii au ocupat $\frac{1}{4}$ din teritoriul Daciei și e de presupus că aproximativ același număr de daci din total. Dar româna se vorbește pe, uluitor de exact, întreg teritoriul statului dac și fabulos este că limba română este mai unitară decât limba italiană și decât orice altă limbă europeană. În dialecte, italienii nu se pot înțelege toți între ei, românii da. Deci, latina nu a putut asigura (în Italia) unitatea italienei care a urmat. Să nu uităm că italienii comunicau între ei cu mult mai lejer și mai masiv decât românii. În schimb, se pretinde că latina a asigurat unitatea limbii române, când $\frac{3}{4}$ dintre daci nici nu erau sub administrație romană. Iar acești $\frac{3}{4}$ daci liberi aveau frați, veri, unchi, fii pe care i-au omorât romanii, dușmanii lor!

Unele semne de întrebare te fac să pui la îndoială nu rezultatele demersului științific, ci instrumentele și intențiile sale. Astfel, avem în latină *dico*, avem în română **zic** și avem în subdialect moldovenesc **dic**. Cuvântul este mai asemănător cu latina exact într-o zonă a Daciei neromanizate. Este vorba de conservatorism, care a oprit evoluția cuvântului? Dar unde trebuia să fie mai rezistentă influența latină (cuvântul în dicționare figurează de origine latină), în Dacia romană, sau în teritoriul necucerit al Daciei? Ce demonstrează eventuala negare că moldovenii nu au spus **dic** și înainte de venirea romanilor, la mare distanță de ei?

2.16. Să facem comparații cu situații similare, administrative și de dominație. Italia este o continuare geografică a spațiului german. Italia a fost stăpânită și conlocuită de către populații germanice între 476-493; 493-553; 568-774; apoi, prin Otto I, din 936, iar sub germani; mai spre noi, după 1713, revine Austriei. În raport cu 165 ani de dominație romană în Dacia, cea germană în Italia are aproape un înzecit număr de ani și a avut o administrație incomparabil mai puțin tolerantă. Ce a moștenit italiana din germană? O influență (doar atât) constând în onomastică și vocabular de tipul: balcoane, baldo (curaj), banca, palco (lojă). După aproape un mileniu de administrație germană influența e caraghios de minoră.

2.17. Să vedem spaniola. În sec.V, suebii (germanii), o cuceresc în Nord-Vest, în rest o cuceresc vizigoții (tot germani), minus niște coaste ocupate temporar de grecii bizantini. Între 711 și 1492 este ocupată majoritar, de către arabi. După peste 300 de ani de administrație și conlocuire germană și după 750 de ani de administrație și conlocuire arabă, spaniola are o influență germană minoră, constând în câteva nume (Alfonso, Fernando) și cuvinte, majoritatea periferice existențial (hato-legătură, ropa – haină etc....), iar din arabă cuvinte de tipul: alcade – primar, algodón – bumbac, alfombra-covor, baladi – fleac etc... Deci, abia dacă s-au agățat de corpul limbii niște podoabe colorate.

2.18. Se poate presupune că, dacă între limbi nu există un grad de compatibilitate, ele se influențează doar minor și periferic. Limbile se pot influența mult reciproc sau mai mult într-un sens doar peste un crescut grad de compatibilitate. Este de presupus că această esență a limbilor, cea